

Temetetlen holtak

Orbán gazdaságpolitikájának változásai

A cím azt sugallja, hogy Orbánnak a „*Folytatjuk!*” egyszavas programhirdetésén kívül volt kiforrott gazdaságpolitikája, amely megváltozott 2022-től, miután immár negyedszerre megszerezte a korlátlan hatalomgyakorláshoz szükséges parlamenti kétharmadot. Érdemes ezért megismerni azzal, hogy mi is volt az alapképlet. Legalábbis azonkívül, ahogyan annak lényegét Bill Clinton 2014-ben világosan összefoglalta: „*Ő (Orbán) szereti a tekintélyelvű kapitalizmust, de ezzel valójában csak azt mondja, hogy soha nem akar kiszállni a hatalomból.*” Majd hozzátette: „*Általában ezek a fickók örökre [a hatalomban] akarnak maradni, és pénzt akarnak keresni.*” Megelőlegezve a végkövetkeztetést, sietősen előrebocsátom, hogy miért érzékelhető a követett gazdaságpolitikában a változás. Három okra vezethető vissza: 1. nem számíthat többé azokra a forrásokra, amelyekkel eddig a választásokat besöpörte, ahogy a 2022-es választást a GDP 10 százalékát elérő többletkereslet finanszírozásával nyerte meg (a tervezettet 3 százalékkal meghaladó államháztartási többlethiány, 3 százaléknyi MNB-vagyonszerzés; 3 százaléknyi EU-transzfer); 2. a „kiköltekezés” szükségszerű következményeként bekövetkezett drámai mértékű áremelkedés és hiánynövekedés 2023–24-ben stagnálásba torkolló

költségvetési és monetáris politikai megszorításokat kényszerített ki; 3. a nem várt politikai versenytárs (Magyar Péter) belépése miatt minden eszközzel fenn kell tartani azt a látszatot, hogy az ország gazdasága eldöcög, amihez „új férfi” (Nagy Márton), nyersebb, agresszívebb stílus kell.

Gazdaságpolitika 2022 közepéig

A polgári demokráciákban a kormányzati gazdaságpolitika eredményességének mérésekor a gazdasági jólét változását vizsgáljuk, amihez az Arthur Cecil Pigou *A jólét közgazdaságtana* című híres művében szereplő kétféle megközelítést vesszük alapul. Eszerint: nő a gazdasági jólét, ha a) a nemzeti jövedelem anélkül növekszik, hogy a jövedelemeloszlás romlana (a szegények jövedelme mérséklődne), illetve b) a jövedelemeloszlás javul (a szegények jövedelme nagyobb lesz) anélkül, hogy a nemzeti jövedelem visszaesne. Igaz, a kormányok a választóktól a megbízásukat a pigou-i értelemben vett gazdasági jólét növelésére kapják, az Orbán-rendszer azonban a pigou-i értelemben nem vizsgálható, mert bár a nemzeti jövedelem 2010 óta nőtt is, de a jövedelemeloszlás egyértelműen romlott. Ha tehát pigou-i értelemben nem nőtt a jólét, akkor az Orbán-rendszer a gazdasági jólét növelése helyett nyilvánvalóan más célokat követett.

A gazdaságpolitika fő vonásai

Az Orbán-rendszer működésében hat fontos politikai-gazdaságpolitikai cél megvalósulása látszik. Mindegyiket az jellemzi, hogy nem a makrogazdasági fundamentumok szintjén is látható javulás a valóságos cél, megfordult a célok és a megvalósításukhoz használt eszközök közötti viszony. A valóságos politikai célok megvalósíthatóságának eszközévé „alacsonyodott le” az esetleges, gazdasági mutatók szintjén is mérhető javulás. *Magyarországon minden fordítva van, ez az orbáni gazdaságpolitika lényege.* A követett politikai-gazdaságpolitikai célok ugyanakkor nagyon határozott hierarchikus rendbe illeszkednek. Ezek sorrendje a következő:

1. *A gazdasági önkényuralom megvalósítása, ehhez meg kell őrizni a senkitől sem befolyásolt, senki által nem ellenőrzött szuverén kormányzati gazdaságpolitika folytatásának lehetőségét.* Ehhez formális és tartalmi követelmények teljesítésére volt szükség. A formális feltételek között az első megszabadulni a külső befolyástól, mint amit a Nemzetközi Valutaalap (IMF) vagy az európai unió (túlzott államháztartási hiány miatti) beavatkozás jelenthetett. A belső, hazai befolyásolástól való megszabadulást az Orbán-rendszer háromféle módon érte el: a) a költségvetések kormány általi módosítási korlátjainak eszement magas szintre emelése, így a kormány az Országgyűlés jóváhagyása nélkül képes módosítani a költségvetést annyiszor és akkor, amikor csak akarja; b) a költségvetéseket olyan korai időszakban fogadják el, amikor a várható gazdasági tendenciákról még nincs semmilyen információ; c) azoknak

az intézményeknek (Költségvetési Tanács, Állami Számvevőszék, független jegybank) a kiüresítése, vagy vezetőiknek hűségés, lábhoz szoktatott emberekre cserélése, akik hatáskörüknel fogva szót emelhetnének a politika hiteltelensége vagy hazardőr jellege miatt. A formális szabályok átírása mellett kifelé a fizetési mérleg, befelé az államháztartás mérlegének a kézben tartása a tartalmi feltétel. Ehhez az szükséges, hogy a miniszterelnök a mutatók betartását szem előtt tartó (ezért látszólagos) költségvetési vasfegyelmet kényszerítsen ki, amíg a hatalma fenntartását ez szolgálja. Ennek a vasfegyelemnek a fenntartása érdekében visszaszorítson minden – nem saját hatalmának a megtartását szolgáló – költségvetési igényt, hogy annak a teljesítése ne idézze fel az ikerdeficit (egyidejű költségvetési és fizetési mérleg hiány) veszélyét, a fegyelmettség látszata elaltassa a hitelműsítők éberségét.

2. *A közpénzek feletti korlátlan, korlátozásmentes és minden ellenőrzéstől mentesített – ezért egyszemélyi – kormányzati rendelkezés megszerzése.* A már említett külső és belső kontroll (IMF, EU, Országgyűlés) kikapcsolása mellett arra is szükség van, hogy a hatáskörök folyamatos centralizálásával (önkormányzatok, Akadémia, oktatási intézmények), továbbá az Alkotmánybíróság hatáskörének megnyirbálásával, az államháztartás vitelére vonatkozó törvény átírásával a kormány és személy szerint a miniszterelnök gyakoroljon minden döntési jogot, hogy ő hagyja jóvá az árakat és szabályozza a pénzáramlást az előre kiépített, baráti csatornákba. A közvetlenül kormányzati hatáskörbe tartozó

döntések uralása mellett (költségvetési és jövedelempolitikai célok és megvalósításukra szolgáló eszközök feletti korlátlan rendelkezés) a pénzpolitika uralása is a miniszterelnök által a Magyar Nemzeti Bank élére kinevezett jegybankelnök személyének és az általa követett monetáris politikán keresztül az Orbán-rendszer jellemzője. Nincs fék vagy ellen-súly a gazdaságpolitika területén se, ugyanarra a srófra jár a költségvetés-politika, a jövedelempolitika és a pénzpolitika irányítóinak az esze kereke, hiszen a kereket a miniszterelnök forgatja.

3. *Az ország jövedelmeinek és vagyonának Orbán és politikai családja javára történő újraelosztása.* Ennek a legfontosabb és a közönség számára sokáig rejtett eszköze – amíg azok háborítatlanul és kiszámíthatóan a rendelkezésre állnak – az Európai Uniótól származó transzferek ellenőrzés nélküli felhasználása, ami a) a gyorsabb gazdasági növekedéshez pótlólagos keresletet teremt; b) mérsékli az államháztartási hiányt, mivel az állami beruházások fő (majdnem egyetlen) forrása; c) a devizatartalék ingyen feltöltésének az eszköze; d) a devizatartalékon keresztül az MNB számára a kreatív nyereségképzést biztosítja (ld. MNB-alapítványok). Az uniós transzferek legfontosabb funkciója, hogy tompítsák az elszivárgó közpénzek miatt támadt új költségvetési hiányba kicsapódó kockázatát, és elfedjék, hogy hazánkban csak az Orbán-kliensek gazdagsága növekszik, miközben az arra rászorulók jövedelme legjobb esetben is nominálisan változatlan. Az uniótól származó transzferek mellett a hazai költségvetési felhalmozási, valamint dologi költségve-

tési kiadások – beleértve az önkormányzatok pénzgazdálkodását is – olyan „megcsapolása”, amelynek révén a kijelölt klienseknél hasznosul ezeknek a kiadásoknak – jórészt árdrágítással beszerzett eszközök árán – egy előre elgondolt és ellenőrzött végrehajtási csatornába terelt hányada (Mr. 20 százalékok).

4. *A választók többsége és a képviselők kétharmada feltétel nélküli támogatásának a megszerzése és megtartása.* Ennek előfeltétele a rafinált szavazatvásárlási rendszer, aminek egyik eleme a gyermekkedvezmény-nyel kombinált egykulcsos adórendszer felhasználása, ez a választók közötti megkülönböztetés egyik eszköze, hiszen a nagyobb jövedelmű választók javára csoportosítja át az adómentes jövedelmet, a másik a kormány szociálpolitikájától tartósan függő társadalmi csoportok függőségben tartása, akiknek a megélhetése a segélytől, a nyugdíjemeléstől és a közmunkában való részesedéstől függ. Végül annak a közpénzelosztási hálózatnak a működtetése, amelynek révén a Mr. 20 százalékok közötti visszaosztási rendszer által a szavazók tehetősebb részének a táborban tartása megvalósul, sőt az ebben az elosztási hálózatban közvetlenül nem részesedők is hallgatásba burkolódnak, mert abban a reménykednek, hogy egyszer ők is feliratkozhatnak a 20 százalékosok táplálékláncának a listájára.

5. *A piaci szereplők közötti dualitás újratemtése* a korábban semleges vállalati adórendszer különadókkal megtüzdelt, tehát megkülönböztetésre alkalmas elvonási (szabályozási) rendszerre cserélésével. A kibocsátásukat a *hazai piacon értékesítő vállalatok* sajátos külön-

adókat fizetnek (regálé jövedelmek leföldözése), míg az exportpiacra termelőket pedig ún. stratégiai megállapodásokkal terelik a karámba. A különadóztatásnak a végeredménye az lehet, hogy a különadókkal sújtott cégek tulajdonosai esetleg hajlandók átadni a cégeket, hogy Orbán politikai családtagjai (pl. Gránit Bank – Tiborc; Auchan – Jellinek; Magyar Külkereskedelmi Bank (MBH), Matolcsy és Mészáros család) szerezzék meg ezeket, így az Orbán-rendszer haszonélvezőit nemcsak az adórendszer segíti, hanem abból is ők húznak hasznot (járadékjövedelmek), amikor a magyar háztartások a (világ)piacnál drágább szolgáltatásokat kénytelenek az Orbán politikai családjához tartozó cégektől vásárolni (energia, kiskereskedelem, telekommunikáció, bankszolgáltatások).

6. *A jelen priorizálása a jövőbeni következmények semmibevétele.* A gazdaságpolitika középpontjában a jövedelmek fogyasztásra fordítása (GDP növelése) és nem a megtakarítások elősegítésével a holnapra befektetések szolgálata áll, ezzel a polgárok saját jövőjükért való felelősségének az eszközei is megszűnnek. Ennek egyenes következménye államtól-kormánytól való függőségük növekedése, aminek eredményeképpen prózaian egyszerűen a megtakarításaikat a kormány által kedvezményezett, forgalmazott pénzügyi eszközök vásárlásával (kötvények) az államháztartási hiány finanszírozása zabálja fel.

A „kábitás trükkje”:

a közönség, az elemzők,

a hitelminősítők megtevesztése

Orbán gazdaságpolitikája a Kádár-korszakban megszokott félrevezetésre, a kábitás trükkjeire épít. Az

elemzői, hitelminősítői rokonszenv megnyerése érdekében már első kormányzása (1998–2002) idején látványosan szakított a szocialisták – Kádártól örökölt – gazdaságpolitikai lüktetésével, az első időszakban (a Covid-járványig) nála a költségvetés, vagy a fizetési mérleg nem a Stop-Go ciklikusságát tükrözte, mert egyfelől „ráült” a Bokros-csomag utáni öt bő esztendő hatásos következményeire, másfelől Surányi jegybankelnöksége és Járai pénzügyminisztersége mellett könnyebb volt elhitheteni a költségvetési szigorúságot az „évelő” kétéves költségvetés trükkje ellenére, végül beindult a gazdasági növekedés az Európai Unióhoz való csatlakozás és a Clintonnak köszönhető nemzetközi konjunktúra miatt, így az erőforrások túlzott igénybevételének (a mérlegek romlásának) a hatását az Orbánt követő Medgyessy-kormány szenvedte el.

Ha a kádári kábitás helyett a könnyörtelen igazmondáson, a valóságos helyzettel való szembenézéssel alapuló és gyakorlatias programmal kezdődött volna a rendszerváltás hazánkban is – ahogy a Balcerowicz-program alatt Lengyelországban –, akkor ma nem az Orbán keresztapóságával vezetett oligarchák uralkodnának rajtunk, összeecsiszolt maffiaállamukat működtetve. A rendszerváltást követően bekövetkezett első komoly megrázkódtatás: a taxissztrájk sem a piaci viszonyokkal való szembenézést kényszerítette ki, hanem fenntartotta az illúziót, hogy elég, ha „könnyű álmokat ígérő”, a korábbinál jobb kormány jön. Tovább folytatódott a közönség kábitása, ami az adófizetőkre terítette szét a rendszerváltás terheit és újra osztársadalmi szintre emelte a

csalást. A rendszerváltás a Kádár-rendszer által zsellérből városlakóvá, háztájizó-géemkázó-kalákázva építő szocialista kispolgárrá felemelt tömegek számára a lesüllyedést és nem a sokak által, együtt átélt szabadságot, a saját erőfeszítéssel elért felemelkedés jogos büszkeségét hozta. Ellenkezőleg a szocializmus évtizedeiben kinevelt, jutalomfalatkák reflexéhez szoktatott tömegek elvesztették a tájékozódást, mert „kiment alóluk” a tsz-ben vagy a gyárban, a vállalatnál építgetett hamis közösség, ezért az elvesztett közös iránytű pótlásaként reflexszerűen váltottak át szüleik hamis, nacionalista ideológiájára, dühödten kezdtek – magukon kívül – keresni a bűnbakot, azt támogatták, aki „könnyebb álmot”, békés átmenetet vagy radikális tetemrehívást, kárpótlást ígért elvesztegetett éveikért. A politikai pártok ezt megérezve az adófizetők pénzéből osztogatva „drogkartelleket” alapítottak, és az egyetlen évig igazmondást hirdető és valóságos rendbetételt végrehajtó Bokros-program kivételével elutasították a tartózkodást a közönség kábításától, sőt Bokros lemondását követően azonnal versenyfutásba kezdtek a közönség folyamatos bódulatban tartásáért. Pedig a Bokros-program egyetlen éve is egy egész fél évtizedre aranykorszakot eredményezett, meghozta a régen várt makrogazdasági sikert: gyors növekedést, az egyensúly javulását, az infláció és a munkanélküliség mérséklődését. A *Bokros-csomag* rövid időre, de a rendszerváltás által kínált „lehetőségek ablakához” (window of opportunity) képest *megkésve felvillantotta a leszoktatás lehetőségét* a pénzosztogatás formájában adagolt kemény és a lágy drogok-

ról. A kijózanodás kínjait senki sem szereti, a választók sem. A tömegek érdeklődésétől látszólag fényévnyi távolságra lévő absztrakt kategóriák csak a hitelezőkből váltottak ki elismerést, még a programot felvállaló miniszterelnök, Horn Gyula számára se jelentettek túl sokat, neki azonnal fontosabb volt az idősök ingyenvonatozása, az ígéreteiből nehezen kifejejtett ingyenrepülés az idősök számára. És még hol volt akkor a 13. havi nyugdíj...

A pártok közötti ígéretversenyben élenjáró szocialistákat (először Horn Gyula 3,60-as kenyere, 60 éven felüliek ingyenes utazása, majd Medgyes-
sy jóléti rendszerváltása) szinte azonnal követte Orbán Viktor, aki immár öt cikluson át tartó uralkodása alatt a szocialisták könnyű drogjai mellé valódi kemény drogokat adagolt. Ez nem a szabadon engedett vadkapitalizmus, ez a kényúr ösztönei által diktált rablás, ami a feudális anarchiát ötvözi az államkapitalizmussal. Orbán leszámolt a szolidaritással, és ehhez szétszerelte a társadalombiztosítást, mérsékelte a szegények támogatását, a jövő iránti felelősség teljes megsemmisítése az oktatás szétverésével és az erre fordított források csökkentésével folytatódott, ám a jövő iránti felelőtlenség teljes betetőzése a rezsicsökkentés, ami leszoktat a takarékoságról, a klímakatasztrófa elkerülésére törekvéstől és a szegények támogatásáról, a piaci viszonyok tudomásulvételéről. A rendszerváltás után a szocialisták – éppen, mert a rendszerváltás során kénytelenek voltak elismerni a magántulajdon elsőbbségét – tiszteletben tartották a mások tulajdonát, és nem nyúltak a kommunizmus idején magától érte-
tendő eszközökhöz, a vállalati jövedel-

mek radikális átcsoportosításához, a vagyondézmához, az árak szigorú szabályozásának a fegyveréhez. Amikor a szocialisták újraindították a közönség kábítását, ehhez az adófizetők pénzét: a költségvetés markecolását használták, vagy a közteherviselés helyett kedvezményes adókat vetettek ki (pl. minimálbér nem adózik), vagy a költségvetés terhére nagyobb támogatásokat vállaltak (pl. 13. havi nyugdíj). Miután nem volt arra módjuk, hogy az Európai Unió adófizetőitől származó uniós transzferekből finanszírozzák nagylelkűségük árát, így éves költségvetéseik súlyos deficitet, az államadósság gyors felfúvódást mutatott. Ennek a következményeként vált Magyarország Európa visszaeső fiskális alkoholistájává.

Orbán hatalomra jutását a gazdasági összeomlástól való félelem segítette elő, mert az immár fél évszázada a hazugságok kábításával, az egyre zaftosabb jutalomfalatkák adagolásával lavírozó hatalom a 2008-ban bekövetkezett világpénzügyi válság miatt a hirtelen elapadt hitelek nyomán partra vetett halként fuldoklott, kénytelen volt haladéktalanul visszavenni a korábban kiosztott cukorkákat (13. havi köztisztviselői jutalom, 13. havi nyugdíj, bérek befagyasztása). A gazdasági összeomlás eltűlésével Orbán megszerezte a hatalmat, már országglása első heteiben hirdette, hogy attól, hogy ő és oligarchái kerültek hatalomra zavartalanul folytatódhat a kábítás, a pénzeszsákok az ő szavára kinyílnak újra, ennek szellemében radikális adócsökkentéssel pörgeti fel a gazdaság elakadt motorját. Azonban beleütközött a hitelezők, az Európai Unió szigorú elutasításába, ezért kénytelen volt azt színlelni, hogy ő aztán leszoktatja az

államot a „fiskális alkoholizmusról”. A nagyotmondásban nem csak gazdasági minisztere, akkori jobbkeze, a magát „Erhardnak képzelő” Matolcsy György szállította a 19. század végének, a 20. század elejének államférfiairól elnevezett terveit (ld. Széll Kálmán- vagy Magyary Zoltán-program), hanem a hordóról való szónoklásban az elismert üzletember, a néhai Demján Sándor is segítségére sietett. A fiskális alkoholizmusról való leszoktatást azonban eleinte nem merte a „megszorításokkal”, a támogatások, kiadások durva visszanyesésével elérni, helyette a vállalatokra, elsősorban a magyar belső piacon működő, többnyire külföldi kézben lévő vállalatokra terhelt különadók fegyverét alkalmazta. Ez olyan büntető adófajta, amelyeknek együttes mértéke több, mint a vállalatok által fizetett összes profit utáni adó, amivel Orbán két üzenetet is megfogalmazott. Az első: vagy fizetsz, vagy eladod a tulajdonodat (annak, akinek én szeretném), a második: mostantól a miniszterelnök a Róbert bácsi, akivel jó lesz jóban lenni. Ennek a folytatása volt az energiahordozók világpiaci árának jelentős mérséklődése idején a kormánynak, azaz Orbánnak köszönhető árcsökkenés, amit rezsicsökkentés formájában vezettek be, folytatva a Kádár-rendszer jótékonykodását a kábítás ezer trükkjével. Persze azért a fiskális alkoholizmus se merült feledésbe, mert a Covid miatt, a kiesett jövedelmek állami pótlása érdekében fellazított európai követelményrendszert kihasználva, az állami költekezés – főleg a választásokra készülve 2021 második fél évétől – újra azokat az időket idézte, mint ami miatt a Bokros-csomagra hajdan sor került.

Baljós előjelek

2022-ig Orbánnak – szemben a szocialistákkal – szerencséje volt. Nyugat-Európa adófizetőinek pénzét vidáman marcecolhatta, betömhetette a költségvetésben ütött lyukakat, amelyek a saját újraválasztása érdekében eszközölt pénzszerzés és oligarchái már „gránitszilárdságúra bebetonozott” ismétlődő jutalmazása miatt keletkeztek. Az Európai Parlamentben ezt azért nézték el, mert szükség volt a szavazataira, illetve számíthatott Európa másik, a jogállamiságot földgyaluvál romboló nagyobb méretű országa, a Kaczyński által vezetett Lengyelország szolidaritására. Az Európa északi „fukar” adófizetőit képviselő kormányoknak azonban elege lett Orbán évtizede folytatott és mind nyilvánvalóbb rablásából, pechére Európa két legfontosabb országában, Németországban és Franciaországban vele nem rokonszenvező kormányok jutottak hatalomra, végül Putyin Oroszországának agresszivitása egységbe kovácsolta Európát, amely nehezen tűri a háborús bűnös Putyinnal vidáman kollaboráló, pávatáncos Orbánt, meg az Európát fenyegető Trump legjobb tanítóját.

Sokan gondolják úgy, hogy az „alkotmányos jogállam”, a „fékek és ellensúlyok” rendszerének a szétzúzása csak a lila gőzös, fővárosi kékharisnyák gondja, az közvetlenül egyáltalán nem érinti a közemberek hétköznapijait. Elfeledkeznek arról, hogy a jogállam intézményeinek a pusztító szőnyegbombázása miatt nincs és nem is lehet a polgároknak jogos követelésük arra, hogy befizetésekért egészségügyi ellátást vagy öregségi nyugdíjat követeljenek, hiszen az Alaptörvény ma már nem

tartalmazza a társadalombiztosítás intézményrendszerét, amin alapulva járulékként járadékot lehetne követelni. Elfeledkeznek arról, hogy amikor a Magyar Nemzeti Bank nem tesz eleget annak az alkotmányos kötelezettségének, hogy védje a magyar fizetőeszköz vásárlóerejét, és a forint árfolyamának a lerontásához (az alacsonyan tartott kamatok által) járul hozzá, amivel a polgárok vagyonának (euróban kifejezett lakásárak) és fizetésének (euróban kifejezett órabérek) mérséklését, ugyanakkor a MNB „nyereségének” a növelését, majd annak alapítványokba tereklését végzi. Elfelejtik, hogy az is a jogállamiság szétverése, amikor a jegybank nyereséges, és nem fizeti be nyereségét a költségvetésbe, hogy a nyereségből létrehozott alapítványokban először a „közpénz elvesztése közpénz jellegét”, majd a pénz is elvész kézen-közön, ezért az alapos gyanú erősödik, hogy bűnszövetségben folytatólagosan követi el a hűtlen kezelést. Durvábban fogalmazva, amikor az MNB egyszerűen ellopja a polgárok pénzét, és éppúgy az alkotmányos jogállamot zúzza szét, mint a kormány, amelyik újabb és újabb ürüggyel rendkívüli felhatalmazást szerez a rendeleti kormányzáshoz. Elfeledkeznek arról, hogy az Alkotmánybíróság jogkörét alapvetően csorbító szabályozás, miszerint mindaddig nem vizsgálhatja a kormánynak a költségvetést érintő rendelkezéseit, ameddig az államadósság nem csökken a GDP 1/2-e alá, éppúgy elveszik az egyéni szabadságjogok védelmének a lehetőséget, mint a hajléktalanok nyilvános helyen való tartózkodását kizáró rendelkezések vagy a gyülekezési jog nyilvánvaló korlátozása.

A *Portfolio* egyik elemzője szúrta ki, hogy a magyar államadósság 2024 márciusától 2024 júniusáig 395 milliárd forinttal lett magasabb. Az államadósság alakulásának ilyen rejtegetése megtört egy harmincöt éves hagyományt. Németh Miklósnak, a hajdani magyar miniszterelnöknek az Országgyűlésben a magyar eladósodás mértékéről tett 1989. november 21-i drámai beszéde óta a hivatalban lévő magyar kormányok rendszeresen előre bejelentették – elsősorban az ÁAK útján – kölcsönfelvételi, állampapír-kibocsátási terveiket és azok végrehajtását. A *Portfolio* cikkírójától és nem az Orbán-kormánytól tudtuk meg, hogy az oroszok mellett a kínaiak is a spájzban vannak. A kínai kölcsön felvételéhez vezető eltitkolt tárgyalásokhoz hasonlóan a váratlanul Moszkvában Orbán által aláírt egyezmény híréből derült ki, hogy a paksi atomerőmű újabb két blokkal való bővítése révén az oroszok már a spájzban vannak, az új blokkokhoz az oroszok 10 milliárd eurós gigahitelt nyújtanak. Az orosz gigahitel lehívása mellett a magyar államadósságot már hízalta a kínaiak által építés alatt álló – soha meg nem térülő – Budapest–Belgrád vasútvonalhoz eddig felvett 341 milliárd forint összegű kölcsön. A két kölcsönrel a kínaiak felé fennálló kitettségek közelíti a 2 milliárd eurót, ami persze lehetne akár annak is a jele, hogy a kormány kiegyensúlyozottan, minden irányból igyekszik pénzhez jutni. Ám valójában az információk eltitkolása – hiszen a véletlenül felfedezett kölcsönről sem a feltételeket (például kamatot), sem a pontos hitelcél nem kötötték az orrunkra – arra utal, hogy a magyar költségvetés attól

próbál pénzt szerezni, aki az egyre nehezebb költségvetési helyzetben egyáltalán hajlandó rendelkezésre állni, illetve attól, aki nem ellenőrzi a pénz felhasználását. Az olvasók többsége azt is jól tudja, hogy a kínai hitel a piaci hüvelykujjszabály szerint nemcsak jóval drágább az alternatív forrásoknál (IMF, Világbank, Európai Beruházási Bank, az Európai Unió Újjáépítési kölcsöne), de súlyosabb feltételeket kell, hogy jelentsen. Emlékezzünk csak a kínaiak felé eladósodott országok nehézségeire, így a bányák és kikötők átadására kényszerült afrikai országokra, vagy éppen Albánia olajlelőhelyeinek vagy a görög pireuszi kikötőnek kínaiak általi megszerzésére. A „világrendszerváltásra” készülés jegyében egyre több, Orbán pereputtyát finanszírozó országról derül majd ki, hogy a magyar spájzban vannak (az oroszok, a kínaiak, azután az amerikaiak).

A 2022 óta bekövetkezett váltás fő vonásai

Az orbáni gazdaságpolitikának továbbra is elsődleges célja a gazdasági önkényuralom fenntartása és a megszerezhető közpénzek és közjavak Orbán családtagjai és politikai családja zsebébe juttatása. Újdonság azonban a bünszervezetben, folytatólagosan végrehajtott csalás és hűtlen kezelés alapos gyanújának a felkeltéséhez vezető leplezetlensége, a közönség elkábításának, az elleplezés módjának a brutalitása. Miután az Európai Parlament által a 2020-ban elfogadott *feltételelességi mechanizmusra* vonatkozó rendelet alapján 2021 óta „az uniós költségvetés fokozott védelmet élvez azokban az esetekben, amikor a jogállamiság

elveinek megsértése hátrányosan érinti vagy veszélyezteti az EU pénzügyi érdekeit”, az Európai Tanács és az Európai Bizottság 2022 decemberében felfüggesztette Magyarország uniós forrásokhoz való hozzáférését. Ebben a mai napig nincs változás, emiatt az Orbán-kormány elvesztette korábbi érdekelttségét, hogy a transzparencia, kiszámíthatóság és költségvetési fegyelem árán szerezhesen hozzáférést az európai pénzekhez. Ennek következtében a makrogazdasági mutatók terén elért javulás már az eszköz szerepét se tölti be, szinte teljes mértékben elvesztette jelentőségét. Csak addig számít a mutatók romlása, amíg a hitelminősítők nem értékelik le a magyar adósságot ezeknek a „lazaságoknak” a következményeként. Az új összetételű Európai Parlament és Bizottság sem engedett a jogállamiságból, nem hozta meg az Orbán által remélt változást, így az Orbán-kormány belenyugodott abba, hogy nem álcázhatja az európai adófizetőktől származó transzferekre alapozva gazdasági önkényuralmát és a közjavak magánzsebekbe történő átjátszását. Az „utolsó álcázási lehetőség” a 2022-es választáshoz időzített, a GDP 10 százalékát elérő többletkeresleti bomba ledobása volt. Orbán 2021 közepétől nem csak az államháztartás tervezett hiányát „tornászta fel” a másfélszeresére, ami így a GDP 6,2 százaléka lett, hanem az utolsó békeévben, amikor az uniótól még érkezett jelentős transzfert (a GDP kb. 2,5 százaléka) is felhasználta, sőt nem engedte, hogy a jegybank leállítsa a következő évekre a jegybank óriási veszteségbe torkolló (a GDP 3 százaléka) expanzív hitelezési politikáját. A 2022-es választási évben

mind a költségvetési, mind a jövedelempolitika, mind a MNB pénzpolitikája összehangoltan, csúcsra járt, hogy Orbán megtarthassa korlátlan hatalmát. Összességében a GDP 10 százalékát meghaladó többletkereslettel sikerült a választási évre 4,6 százalékos gazdasági növekedést produkálni, hogy ezt követően a „córesz” általános időszaka kezdődik. 2022 közepétől az előző közel egy év alatt folytatott pénzszőnyegbombázás következménye az égbé szökő áremelkedés és a kiugró hiány, ezért a költségvetési kiadásokban jelentős takarékosagra, a bevételi oldalon újabb adóemelésekre volt szükség.

Az EU pénzt már nem lehet „olajozásra” használni...

A 2022. évi, a GDP 6,2 százalékát elérő hiány, majd az áthúzódó hatások miatt a 2023-as 6,7 százalékos deficit után a romló folyamatok megállítására 2024-re eredetileg 2,9 százalékos hiányt terveztek, amiről azonban már a 2024. februári számok alapján kiderült, hogy lufi, és azonnal 4,5 százalékra emelték föl a célt. Ez a másfél százalékos hiánytervemelés is csak akkor látszott tarthatónak, ha azonnal törölnek (Lázár János ÉPÍTÉSI miniszter kezével) közel 800 milliárd forint (a GDP 1 százaléka) összegű beruházást, és júliusban újabb különadókat (védelmi hozzájárulás, devizaváltás tranzakciós illetéke) vezetnek be kb. 400 milliárd többletbevétel jegyében. A hazudozás persze nem ért véget, hiszen szeptemberben 130 pontban újabb kiadásokat töröltek. Ezek az intézkedések sem állították meg a romló folyamatokat, hiszen hiányzott az európai adófizetők eddig ingyen rendelkezésre állott pénze. A

módosított, felemelt hiánytervénél (a GDP 4,5 százaléka) magasabb 4,8 százalék lett a hiány.

Ha nincs olajozás, megáll a gép. Orbán újraválasztása, a 2022 tavaszán ránk köszöntött „országos boldogság” óta eltelt tíz negyedévből hat negyedév alatt visszaesés volt, és csak négy negyedévben volt – a KSH minden erőfeszítését latba vetett, ennek ellenére kínosan elhanyagolhatóan kicsi gazdasági növekedés (egyszer 1 százalékos, a másik három negyedévben pedig csak éppen hogy tizedszázalék, ami éppen felette a nulla százaléknak). Egyszerűbben fogalmazva, a magyar gazdaságban érzékelhetetlen a gazdasági növekedés, a jólét változása. A 2022-es szinten toporgunk akkor is, ha a GDP „árzását” a KSH az államadósság drámai növekedésének a megakadályozása érdekében gondos kézzel igazította (magas GDP-deflátor). Ám ennél fontosabb, hogy visszaesett minden iparág (ipar 3 százalék, építőipar 0,6 százalék, mezőgazdaság 10 százalék), és a szolgáltatások kibocsátása se robusztus, éppen, hogy a stagnálás feletti szinten (2 százalék) mozog. A lakossági fogyasztás se tért vissza a Covid előtti „békeállapothoz”, a közösségi fogyasztás a megszorítások miatt visszaesett, így nincs, ami húzza a gazdaság növekedését. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a belső kereslet visszaesése és a külső konjunktúra szerénysége nem indította arra a vállalkozásokat, hogy felhalmozással növeljék a kapacitásaikat, ami jól látszik abban, hogy a beruházások drámai (10 százalékot meghaladó) mértékben csökkentek, akkor szinte a csodával ér fel, hogy némi szerény növekedést ki tudott sajtolni a számokból a statisztika. A

külkereskedelmi mérlegünk is csak azért pozitív, mert bár az exportunk csökkent, ám ha nincs beruházás és fogyasztás, akkor nincs importnövekedés sem, és szerencsénkre az energiahordozók árának a mérséklődése is segíti az import mérséklődését.

Végtelen vergődés és összeomlás előtti hangos kiabálás

A gazdaság stagnálása állandósulni látszik, hiszen sem a keresleti oldalról, sem kínálati oldalról nincs semmilyen tényező, ami a növekedésre hatna. Keresleti oldalról, egyszerűen fogalmazva, annyira nincs pénz, hogy még az önkormányzatokat is megkopasztották (a pénzmaradványok begyűjtésével), vagy meg fogják kopasztani, hiszen az államkincstár beavatkozási jogának, kincstári biztosok kiküldésének az önkormányzati önállóságot sárba tipró rendszerének a bevezetése is újabb „padlássöprést” vetít előre. A pénzhiányra utal, hogy kiszáll az állam az MBH-ból, az OTP versenytársának szánt nagybankból: értékesíti kisebbségi tulajdonhányadát. (Persze, ez annak az előszele is lehet, hogy nem akar részt venni – a rossz nyelvek szerint – a haveroknak folyósított kölcsönök problémái miatt szükséges szanálásban.) A tényleges vásárlóerővel alátámasztott kereslet hiányában nincs valóságos keresleti hatás sem a lakosság, sem a vállalatok részéről. A tényleges pénz hiányát az akarnokság sem pótolja, hiszen semmi sem mozdul minden szóbeli intervenció ellenére, amiben Nagy Márton miniszterrel avanszálása óta nincs hiány. Részben fenyeget, részben a hosszú távú megtakarítások (önkéntes nyugdíj-

pénztárak) könnyelmű elköltésére ösztönöz, részben termelékenység javulásával alá nem támasztott nominál keresetnövelés érdekében erőszakoskodik, továbbá a kikényszerített árréscsökkenések révén a gazdaság egyre újabb vállalkozói csoportjait kényszeríti rá, hogy költségeiket alig fedező árrésmérséklést hajtsanak végre, és ezzel járuljanak hozzá az „inflációellenes harchoz”. A kínálati oldalról pedig az eltorzított, monokultúrás elektromos autók gyártásához kapcsolódó akkumulátorgyártásra alapozott egyoldalú iparfejlesztés látszik befuccsolni. Igaz, az uniós pénzek kiváltása érdekében „keletre fordult” Orbán kormányának utazó nagyköveteként tízmilliárdokat elutazgató külügyminiszter újabb és újabb „skalpként” büszkélkedett a magyar piacra belépett akkumulátorgyárakkal, ami akkumulátor-nagyhatalommá tette Magyarországot nyersanyag, energia, víz és munkaerő nélkül. Igen ám, de az elektromos autók iránti kereslet, ezzel az elektromos autók piacának látványos összeomlása, de még inkább Orbán nagy pártfogójának, Trumpnak teljesen zavaros vámháborúja padlóra küldheti a növekedés megugrásával beharangozott ipart. Ennek következtében inkább negatív, mint pozitív hatású ösztönzést gyakorol a kínálat „felpörgetésére” a hatalmas költségvetési támogatást (eddig 1500 milliárd forintot, a GDP kettő százalékát) elnyelő iparfejlesztés. Kivételes szerencse, hogy a beruházásoktól való tartózkodás, a minden termelő ágazatban tapasztalható visszaesés még nem torkollott tömeges elbocsátásokba, így a munkanélküliség még nem nőtt. Igaz, a foglalkoztatottság is stagnál.

Régóta közismert, hogy Magyarország kicsi, nyitott gazdaság, amely akkor kapcsol magasabb növekedési fokozatba, ha piacainkon, így elsősorban az unióban erős a konjunktúra, és amennyiben nincs külső húzó hatás, akkor a magyar gazdaság is csak kornyadozik. Most a világgazdaságban se tapasztalható erős beruházási, növekedési kedv, a Trump vámháborúja miatti bizonytalanság felszámolta a beruházások beindulásához szükséges bizalmat, az orosz agresszió tartóssága pedig az unió irányultságát az eddig elhanyagolt fegyvergyártás irányába fordította. Magyarország számára ezekből az okokból levezethetően a külpiaci kereslet hatása lanya, így se kívülről, se belülről nem lehet a gazdaság motorját újra kiegyensúlyozott nagyobb sebességbe kapcsolni. Stagnálás és infláció, amivel Orbánnak szembe kell néznie, aminek a kezeléséhez a parancsolgatás, a „tenger megkorbácsolása” nem sok jóval kecsegtet.

Az államháztartás helyzetét kiszámíthatatlanná teszik a Nagy Márton-féle rögtönzések éppen úgy, mint az előrehozott választásikampány-ígéretetek, így a közteherviselés reformkori eszméjét a tűzre hajító, teljesen megalapozatlan, a gyermekvállalási kedvet jelző születésszám-alakulás mélyrepülésével szembeesíthető a többgyermekes anyák egész életre szóló adómentessége, aminek nemcsak az aktuális hiányra, de a jövőben fizetendő nyugdíjak finanszírozásához szükséges források előteremtésére lesz komoly negatív hatása. Az államháztartási hiány finanszírozására korábban kibocsátott, most lejáró kötvények megújítása az emelkedő inflációs várakozások miatt megdrágul, így

az elsődleges egyenleg javításának a lehetősége elenyészik, ami veszélyezteti a „túlzott hiány miatti eljárás” kiszámítható befejezését. A legrosszabbkor robbant be a Matolcsy György vezetése idején az MNB alapítványok által folytatott korrupció és hazárdírózó gyakorlat sokakat megbotránkozató botránya, amely csak azért nem vezetett a forint árfolyamának végzetes megbillenéséhez, mert az új jegybankelnök belépésekor tett határozott tisztogatásra utaló programja megállította ezt. Persze a legfelső politikai körökhöz vezető találgatás, meg a hazárdírózó költségvetési politika, Nagy Márton szinte azonnal lelepleződő hazudozásával tetézve előbb-utóbb a pénzügyi stabilitásra is kihat.

Miután a Magyar Nemzeti Bank által a dübörgő növekedés idején a kifejezetten észszerűtlen növekedés plusz nevű hitelprogram teljesen feleslegesen felkorbácsolta a hitelkeresletet, emellett a bankjaik által már tovább nem hitelezhető vállalatok által kibocsátott vállalati kötvényeknek a jegybank általi megvásárlása (kötvényvásárlási program) révén a maradandó hatás oda vezetett, hogy a jegybank 2023. és 2024. évi összesített vesztesége elérte a GDP 3 százalékát, így monetáris stimulusra sincs kilátás. A kifejezetten bicskanyitogató agresszivitás egyetlen hatása, hogy az áremelkedés üteme a 2023. évi Európa-rekord, majd a 2024. évi csillapodás után, az Európa első helyezettjének helyére repítette Magyarországot. Minden mutató szárnalmas: a gazdasági növekedés, az áremelkedési ütem, az államháztartás hiánya, a jegybank mérlegének megbillenése, a fogyasztás és az állóeszköz-felhal-

mozás, a fizetési mérleg pedig attól pozitív (még), mert „vasárnap, illetve a vásári napokon” a bolt zárva tart. Összefoglalva az Orbán-kormány 2022 utáni, erőszakos, agresszív növekedést hajszoló „új” gazdaságpolitikája totális csőd a makrogazdasági fundamentumok szintjén, és totális csőd a hivatalból győztessé tett, de önerőből a piacon megélni nem tudó nagy vállalatok, a versenygazdaság, a mikrogazdaság szintjén is.

Eddig a világgazdaságban a romló kilátású, romló besorolású gazdaságok számára is volt – igaz, nem éppen olcsón – elérhető pénz. Ez a helyzet változóban van, amit egyrészt a meglóduló fegyverkezés, az orosz–ukrán háború békébe történő átfordulásának bizonytalansága, a Trump által kezdeményezett kereskedelmi háború együtt fordít át a recessziós irányba. Ebben a helyzetben egyre nagyobb erőfeszítéssel lehet a magyar gazdaságot a felszínen tartani. A gazdasági ellehetetlenülésnél az erkölcsi ellehetetlenülés a komolyabb hatású. Az agresszor Putyin által megtámadott Ukrajnától való elfordulás, Trump kritikátlan támogatása eddig még ezt a hullarablói mentalitást sem tette kifizetődővé. Nem kell sokat ismételnem Teleki Pál búcsúlevelének jól ismert vádjait: *„Hullarablók leszünk! a legpocsékabb nemzet.”* Ez tükröződik a forint árfolyamának viszonylag magas szinten történt beragadásában, sőt a volatilitásban is. Persze, az is igaz, hogy egy Putyin vagy Trump vazallusává szegődő ország felszínen maradása csupán néhány milliárd dollárból megoldható. Az unió szétverése pedig a világ újrafelosztására törő mindkét hatalomnak megéri.